

Goetheanisme

Goetheanisme, en naturvitenskap etter mønster fra dikteren og naturforskeren Johann Wolfgang von [Goethe](#) (1749–1832). Selv om det er som dikter Goethe er mest kjent, satte han selv sin naturforskning høyere enn diktingen. Hans interesser strakte seg over områder som zoologi og botanikk, osteologi (læren om knoklene), mineralogi og geologi, meteorologi, optikk og fargelære. Goethes mest kjente naturvitenskapelige verk er *Utkast til en fargelære*, (1810), der han utvikler sin egen fargelære i polemikk mot Newton. Den mer beskjedne avhandlingen *Plantenes metamorfose*, (1790) er imidlertid like grunnleggende for biologien. I dag er det nok Goethes metode mer enn hans resultater som påkaller interesse.

I 1882 fikk [Rudolf Steiner](#) ansvaret for redigeringen av Goethes naturvitenskapelige skrifter, som nå skulle utgis for første gang. Dette arbeidet fullførte han i perioden 1883–97. Steiner utarbeidet også et erkjennelsesteoretisk grunnlag for Goethes naturvitenskap (1886). Han oppdaget ved dette arbeidet at Goethe hadde utviklet en ny metodisk tilgang til naturforskningen, og han oppfattet Goethe som en «biologiens Galilei». Sitt senter i Sveits kalte han senere Goetheanum, og han satte Goethes metode i sentrum for naturfagsundervisningen i steinerskolen.

Ett århundre før fenomenologien ble introdusert som en filosofisk og vitenskapsteoretisk disiplin, hadde Goethe utviklet en fenomenologisk metode for naturforskningen. For å forstå det radikalt nye med hans tilnæringsmåte, kan det være nyttig å se hvordan pionerne for den nyere tids naturvitenskap, f.eks. Galileo Galilei og Francis Bacon, begge vendte seg mot den aristoteliske tradisjonen, der naturen tillegges «formål». (Steinen faller til jorden fordi den «søker jordens sentrum».) For begge var det viktig å holde seg strengt til objektive og fremfor alt målbare fakta. Galileis slagord var: «Mål alt som er målbart, gjør alt målbart som ennå ikke er det!». Til dette føyde Bacon den eksperimentelle metoden. For dette forskningsprogrammet stod kausalitet (årsak-virkning) i fokus: Hvorfor går planetene i ellipsoide baner? Hvorfor faller steinen? Hvorfor stiger dampen? Resultatet ble en slagkraftig naturvitenskap med stor evne til å kontrollere og manipulere naturen.

Goethes løsning var ikke å forlate det galileisk-baconske programmet, men å komplettere det. Hans vitenskap er en vitenskap der spørsmålene hva og hvordan kommer først. Veien til å forstå et fenomen er å spørre f. eks.: Hvordan er du? Starter vi med dette spørsmålet, må vi slippe fenomenet inn på oss. Spørsmålet om kausalitet inviterer oss ikke til å dykke ned i et fenomens verden av kvaliteter. Vi skal ifølge Goethe ikke slutte med å spørre hvorfor, men i tillegg mer systematisk begynne å spørre hvordan og hva. Innenfor humaniora har man sett at lineære årsaksforklaringer har sin begrensning, og må kompletteres med en forstående metode. Dette har her avfødt den hermeneutiske vitenskapstradisjonen. Goethes naturvitenskapelige metode kan i denne sammenheng betegnes som en [hermeneutikk](#) for naturvitenskapen.

Forfatter: Trond Skaftnesmo